

Vocals en contacte en l'àmbit del mot i per fonètica sintàctica (II)

MONTSERRAT BADIA I CARDÚS

2.1. Sinalefes

La *sinalefa* és el diftong sintàctic, perquè té lloc en entrar en contacte dues paraules, la primera de les quals acaba en vocal i la segona hi comença, de manera que es pronuncien dins una sola síl·laba, formant un diftong, que funciona igual que dins la paraula. És per aquesta raó que també s'anomena *diftong sintàctic*. Si la primera paraula acaba en *i* o *u* tònica o àtona, en formar síl·laba amb la vocal inicial de la segona paraula, aquelles vocals poden esdevenir semiconsonants, [j] o [w], i formen el primer element del diftong creixent; si la segona paraula comença en *i* o *u* àtona, aquestes es poden convertir en semivocals, [i̯] o [u̯], i formen el segon element del diftong decreixent. La condició que es requereix és, evidentment, que ambdós mots formin una unitat prosòdica, és a dir, que es pronuncin enllaçats sense fer cap mena de pausa entre ells dos. Recordem que qualsevol pausa, per petita que sigui, trenca l'enllaçament entre les dues paraules afectades i llavors ja no pot tenir lloc la sinalefa. També hi influeix el ritme accentual de la frase, tal com veurem tot seguit.

Per tant, hem de tenir en compte que, com vam apuntar en el primer article, quan entren en contacte dos o més mots *i*, doncs, es pronuncien com una sola unitat prosòdica, es poden produir certes redistribucions sil·làbiques o *resil·labificacions* entre les paraules afectades. Així, a partir d'ara, separarem les síl·labes dels mots afectats sigui per una sinalefa, sigui per una elisió o per una fusió, per tal de remarcar més clarament cada un d'aquests fenòmens, i veurem com, a més de la sinalefa, de l'elisió o de la fusió que hi tinguin lloc, ens podem trobar que una consonant final de mot es resil·labifiqui com a consonant inicial del mot següent, si aquest comença per vocal. Exemple: *té peus i ungles de fera* (té peu-**siun**-gles de fera). En aquest cas veiem que la *s* final de *peus* passa a ser la primera consonant del mot següent, el qual, al seu torn, es resil·labifica amb la primera síl·laba de la paraula *ungles*, i constitueix una sinalefa. És a dir, aquestes resil·labificacions donen com a resultat o bé una sinalefa, o bé una elisió o una fusió, que poden afectar també una consonant final d'un mot anterior, que passa a formar síl·laba amb la vocal que inicia el mot següent, tal com acabem d'exemplificar.

Hem de distingir diferents situacions prosòdiques per tal d'analitzar els diferents tipus de sinalefes que poden donar-se en entrar en contacte dues paraules.

2.1.1. Vocal final de mot amb accent i vocal inicial de mot sense accent

2.1.1a. Diftong creixent

En aquesta situació pot tenir lloc el diftong creixent, sempre que la primera paraula acabi en *i* o *u* tòniques, i la segona paraula comenci en vocal neutra, si el grup vocàlic presenta un nivell baix de força accentual dins el conjunt de la frase.

En aquests casos la vocal final del primer mot perd l'accent i esdevé semiconsonant: *el seu padrí apagava els crits* (el seu pa-**dria**-pa-ga-va els crits) / *a qui al·ludeixes amb aquests mots* (a-**quia**l-lu-dei-xes amb aquests mots) / *aquell tabú estava de moda* (aquell ta-**bues**-ta-va de moda) / *amb la corda tu estires ben fort* (amb la corda **tues**-ti-res ben fort).

En tots aquests exemples, en pronunciar enllaçats els dos mots afectats, la *i* o la *u* final de la primera paraula constitueixen el primer element del diftong creixent que s'hi origina, en formar síl·laba amb la vocal neutra que inicia la segona. De fet, la *i* o la *u* perden força accentual atès que l'accent primari, en cada una d'aquestes emissions, es dona en l'últim mot de la seqüència.

2.1.1b. Diftong decreixent

El diftong decreixent té lloc si la vocal inicial de la segona paraula són *i* o *u* àtones, que es converteixen en semivocals, sobretot en síl·laba travada: *ballar incansablement* (ba-**lla**(r) in-can-sa-ble-ment) / *canapè untat* (ca-na-**pèun**-tat). Però també pot tenir lloc en síl·laba oberta: *racó isolat* (ra-**cói**-solat) / *cafè usual* (ca-**fèu**-su-al).

En aquests casos, la vocal final del primer mot, amb accent secundari, s'agrupa amb la que inicia el segon mot, que ha de ser *i* o *u* àtones, les quals esdevenen semivocals, i juntes formen el diftong decreixent esmentat. L'accent principal recau, també, en l'últim mot de l'emissió.

2.1.2. Vocal final de mot sense accent i vocal inicial de mot amb accent

2.1.2a. Diftong creixent

El diftong creixent pot tenir lloc amb la vocal *i*, quan és la conjunció *i*, que es converteix en la semiconsonant [j], precedida de consonant i seguida de vocal amb accent primari de frase, si aquesta vocal, que inicia la segona paraula, pertany a síl·laba travada i si l'interval interaccentual que inclou el grup vocàlic afectat és format de tres o més síl·labes inaccentuades: *ensenya-me-les i omple-les* (ensenya-me-le-**siom**-ple-les) / *compra-te-les i arma-les* (compra-te-le-**siar**-me-les).

També es pot donar el diftong creixent si *i* és la conjunció, que esdevé la semiconsonant [j], precedida de consonant i seguida de vocal sense accent primari de frase, i si l'interval interaccentual que conté el grup vocàlic és format per una o dues síl·labes inaccentuades, tant si la vocal que inicia la segona paraula es troba en síl·laba travada com si es troba en síl·laba oberta: *té peus i ungles de fera* (té peu-**siun**-gles de fera) / *rosega tripes i ossos de gos* (rosega tri-pe-**sios**-sos de gos).

Igualment és freqüent el diftong creixent si la primera paraula és un dels pronoms febles *hi* o *ho* i la segona paraula comença amb vocal pertanyent a una forma del present d'indi-

catiu dels verbs *haver* o *ésser*, en el cas que presentin un nivell baix de força accentual dins la frase: *la gent hi és de matinada* (la ge-n(t)íés de matinada) / *no s'ho ha d'arreglar sola* (no s'(h)o(h)a d'arreglar sola).

En aquests exemples sempre es produeix el mateix fenomen: la *i* o la *u* final de la primera paraula, com que és àtona, esdevé semiconsonant, en pronunciar-se unida a la vocal inicial de la segona paraula, sigui amb accent primari, sigui amb accent secundari dins la frase.

Cal tenir present que, en tots els exemples en els quals aparegui una *o* àtona, aquesta serà pronunciada *u*, tal com passa en l'últim exemple citat (*no s'ho ha d'arreglar sola*). Aquí el que compta és la fonètica, no la grafia.

2.1.3. Vocal final de mot i vocal inicial de mot sense accent

2.1.3a. Diftong creixent

Perquè es formi un diftong creixent, la vocal final del primer mot ha de ser *i* o *u*, que esdevenen les semiconsonants [j] o [w], i la vocal que inicia el segon mot és la vocal neutra: *sí arribo tard*, *espera'm* (s*iar*-ri-bo tard, *espera'm*) / *vinguí abans de les vacances* (vin-gu*ia*-bans de les vacances) / *sempre porto arracades* (sempre por-to*ar*-ra-ca-des) / *suro artificial* (su-ro*ar*-ti-fi-ci-al).

En ésser àtones tant la vocal final del primer mot –*i* o *u*– com la vocal inicial del segon –vocal neutra–, la primera passa a ser semiconsonant, que s'uneix amb la vocal neutra que segueix, i formen un diftong creixent.

2.1.3b. Diftong decreixent

El diftong decreixent té lloc si la vocal que acaba la primera paraula és qualsevol vocal àtona, i la inicial de la segona paraula és *i* o *u* àtones, que es converteixen en semivocals, [i] o [u], tant si es troben en síl·laba travada: *moto incendiària* (mo-to*in*-cen-di-à-ri-a) / *pati ombrívol* (pa-t*io*m-brí-vol), com en síl·laba oberta: *escola ideal* (es-co-l*ai*-de-al) / *pati humit* (pa-ti(h)*u*-mit).

També es fa el diftong quan la primera vocal pertany a una forma d'imperatiu i la segona forma part dels pronoms enclítics *hi* o *ho*: *posa-hi llibres* (po-sa(h)*i*-llibres) / *desa-ho ben desat* (de-sa(h)*o*-ben desat).

La *i* o *u* inicial de la segona paraula, en formar síl·laba amb l'última vocal de la primera –vocal àtona–, esdevé semivocal, i constitueix el segon element del diftong decreixent.

Ja vam veure, en l'article I (LENGUA NACIONAL, núm. 66, pp. 31-33), que les sinalefes predominen en un estil de parla col·loquial, relativament ràpid, que és el més usat pels parlants d'una llengua, atès que les dues vocals que entren en contacte, en pronunciar sense solució de continuïtat dos mots, el primer dels quals acaba en vocal i el segon hi comença, es diuen enllaçades, com si pertanyessin a una sola paraula.

Tanmateix, també hem deixat prou clar que ens estem referint solament a tendències de la llengua, i no a fets categòrics o sistemàtics, i és precisament per aquesta raó que es donen tantes fluctuacions entre els diferents estils elocutius, de manera que en una mateixa emissió fònica poden alternar els hiats, les sinalefes i les elisions. ♦

Fundada el 1886

PASTISSERIA BOMBONERIA CONFITERIA GELATERIA

Major de Sarrià, 57

08017 Barcelona

Tels. 93 203 07 14 - 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13

08017 Barcelona

Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56